

Overall Graspiepers!

Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 1 oktober 2016

Gert Ottens & Gerard Troost

Inhoud:	pag.
Inleiding	3
1. De Euro Birdwatch van 2016	4
1.1 BirdLife International	4
1.2 Trektellen.nl	5
2. Methodiek en opzet van de Euro Birdwatch	5
3. De voorbereidingen	6
4. Deelnemende vogelwerkgroepen en telgroepen	7
5. Achter de schermen	7
6. De trek	8
6.1 Het weer	8
6.2 Samenvatting getelde aantallen	9
6.3 De Top 10 van 2016 nader bekeken	10
6.4 Opvallende waarnemingen	15
6.5 Europese resultaten	16
7. Persaandacht	17
8. Bronnen	18
Dankwoord	19
Bijlage 1: totalen per soort	21

Omslag: Telpost Ski-berg Bergschenhoek (Foto: Chris van Rijswijk).

Inleiding

Ook afgelopen najaar werd in Nederland weer een Euro Birdwatch georganiseerd door Vogelbescherming Nederland op de eerste zaterdag van oktober. En in het weekend van 1 en 2 oktober 2016 waren tevens in 40 andere Europese en Centraal-Aziatische landen (door evenveel BirdLife-partnerorganisaties) duizenden vogelaars en andere belangstellenden actief om zoveel mogelijk (trek)vogels te tellen (gecoördineerd door de Zwitserse BirdLife-partner).

De Nederlandse activiteiten tijdens dat weekend zullen in dit verslag worden beschreven, alsmede een korte samenvatting van de Euro Birdwatch in overig Europa.

De omstandigheden voor vogeltrek waren heel goed, met goed weer - zowel voor de vogels als de trektellers - en behoorlijke aantallen trekvogels. Dit leverde geen recordaantallen vogels en soorten op, maar toch wel verrassende resultaten en het was daarmee een zeer onderhoudende dag.

Het aantal deelnemende vogelwerkgroepen en telposten was vergelijkbaar met vorige edities.

En over mediabelangstelling, en dan vooral van de regionale pers, hadden we ook deze keer weer niet te klagen. Een belangrijk doel van deze Euro Birdwatch is namelijk om het fenomeen vogeltrek onder de aandacht te brengen, en dat is goed gelukt. Daarnaast is het natuurlijk vooral een leuk evenement dat de Nederlandse vogelwerkgroepen, Vogelbescherming Nederland, de Europese BirdLife-partners en vogelaars (tot ver over de grenzen) samenbrengt door op dezelfde dag met hetzelfde bezig te zijn.

In dit verslag zijn weer een aantal leuke foto's afgedrukt die we van deelnemers toegestuurd kregen, waarvoor hartelijk dank! Wij hopen dat dit verslag hiermee een goede weergave is van de Euro Birdwatch 2016, zoals jullie deze in het veld hebben meegemaakt.

Gert Ottens
Medewerker vrijwilligers en vogelwerkgroepen
Vogelbescherming Nederland

Gerard Troost
Sovon Vogelonderzoek Nederland & Trektellen.nl

Zeist / Nijmegen, december 2016

1. De Euro Birdwatch van 2016

Vanaf 1993 organiseert BirdLife International jaarlijks een Euro- dan wel een World Birdwatch. In Nederland werd bovendien al in 1989 een landelijke (trek)vogeltelling georganiseerd, een soort birdwatch *avant la lettre*. In Nederland werd niet jaarlijks deelgenomen aan dit evenement, maar dit was toch alweer de 21^e keer dat we meededen.

Doel van het evenement is wereldwijd aandacht te schenken aan vogels en hun leefgebieden. Hierdoor ontstaat meer draagvlak voor beschermingsactiviteiten in de verschillende deelnemende landen, doordat vogels en hun bescherming weer eens voor het voetlicht worden gebracht. Ook kan dit evenement ertoe bijdragen dat meer mensen geïnteresseerd raken in vogels. In Nederland wordt dit evenement vanouds georganiseerd door Vogelbescherming Nederland. In 2016 was de Europese coördinatie in handen van SVS/ BirdLife in Zwitserland.

De Euro Birdwatch is daarnaast een uitstekende gelegenheid om in de pers het belang van Nederland voor trekvogels nog eens voor het voetlicht te brengen.

1.1 BirdLife International

BirdLife International is een wereldwijd netwerk van nationale vogel- en natuurbeschermingsorganisaties en werd opgericht in 1994. BirdLife International richt zich op de bescherming van vogels, hun leefgebieden en daarmee op het behoud van de biodiversiteit op aarde. Zij werkt daarbij samen met lokale organisaties waarbij duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen leidraad is. Deze nationale Partners vormen de kern van het BirdLife netwerk. Het gezamenlijke werk van de Partners wordt gecoördineerd door een Secretariaat in Groot-Brittannië en regionale kantoren in Europa, Amerika, het Pacifisch Gebied, Afrika, Azië en het Midden-Oosten.

Noodzaak tot samenwerken

Veel vogels zijn trekvogels. Zij verblijven maar een deel van het jaar in ons land. Het beschermen van deze vogels in Nederland is minder effectief als zij buiten ons land worden bedreigd. Bovendien wordt er steeds meer internationale en Europese wet- en regelgeving opgesteld. Ook heeft ieder land de verplichting het behoud van de wereldwijde biodiversiteit serieus te nemen. BirdLife International biedt hiervoor een goed platform. BirdLife's wereldwijde netwerk van Partners - en via hen van vrijwilligers en lokale groepen - spelen een grote rol bij een veelheid aan beschermingsactiviteiten.

Met uitsterven bedreigd

Van de ca. 10.000 vogelsoorten op aarde worden er één-op-de-acht met uitsterven bedreigd. Daarnaast gaan er nog eens 5.000 soorten beduidend in aantal achteruit. Alarmerende cijfers die vragen om een strategische aanpak. Deze bedreigde vogelsoorten vormen mede de leidraad voor de prioriteiten in het werk van BirdLife International en haar Partners: voor de met uitsterven bedreigde vogelsoorten, die snel hulp behoeven, vormen speciale actieplannen de basis. Voor de overige soorten, waarvoor nog tijd is voor een meer geïntegreerde aanpak, wordt geprobeerd de belangrijkste leefgebieden beter te beschermen. Tevens wordt geprobeerd soorten die het nu nog goed doen, niet in de gevarenzone terecht te laten komen.

1.2. Trektellen.nl

Met dank aan de telposten aangesloten bij deze website, mochten we in 2016 weer veel telposten begroeten. Daarnaast beschikken veel van de vogelwerkgroepen die al jaren meedoen aan de birdwatch ook zelf over een Trektellen.nl-telpost. Dit verslag is dan ook mede het resultaat van deze kruisbestuiving.

Eén van de toegevoegde waarden van deze samenwerking is dat het mogelijk is om de resultaten visueel te presenteren, zie bijvoorbeeld de figuren op pagina 13.

2. Methodiek en opzet van de Euro Birdwatch

De opzet was in 2016 vergelijkbaar met de jaargangen 2004-08 & 2010-15: dit betekent dat de deelnemende vogelwerkgroepen vrij waren om te tellen wat, waar en voor hoelang ze wilden. De tellingen lagen zoals gebruikelijk verspreid over het land. Voor de uitvoering kon men kiezen uit trektellingen, gebiedstellingen (telling van alle vogels *in* een bepaald gebied) of anderszins, bijvoorbeeld het tellen van vogels tijdens een excursie. De nadruk lag evenwel op het tellen van *trek*vogels.

Teller telt Aalscholvers vanaf telpost Slikken van De Heen (NB) (Foto: Adri Clements).

Met andere woorden: de Euro Birdwatch is een zeer laagdrempelige happening, waar iedere vogelwerkgroep of telgroep, aan mee kan doen. En dat is meteen ook één van de doelen van de Euro Birdwatch: een evenement organiseren waaraan vele vogel,- en/of natuurliefhebbers in kunnen participeren, en genieten van vogels.

Doordat niet alle tellers op dezelfde manier hebben geteld zijn de 'analyses' in dit verslag wellicht niet wetenschappelijk verantwoord, maar toch geeft het een aardig beeld van het fenomeen 'vogeltrek' in Nederland, mede omdat de tellers bij het invoeren onderscheid moesten maken tussen vogels die ter plaatse waren en langstreckende vogels.

3. De voorbereidingen

In juni kregen alle vogelwerkgroepen een eerste aankondigingsbrief, later gevolgd door een herinnering en de digitale mogelijkheid tot aanmelden. Vanaf dat moment stroomden de aanmeldingen gestaag binnen, en werd drie keer een e-mailnieuwsbrief uitgebracht onder de aangemelde werkgroepen waarin iedereen op de hoogte werd gebracht van de voorbereidingen, gevolgd door een update met de (toen) definitieve aantallen; meteen na de birdwatch.

Grote Zilverreiger boven telpost De Horde, langs de Lek bij Lopik (foto: Arjan Boele).

Net als de voorgaande twee jaren vrijwel alle tellingen via www.trektellen.nl binnen. Dit verliep dan ook weer zonder al te veel problemen. Soms was het een kwestie van de juiste inloggegevens doorgeven en de invoer kon beginnen.

Op de dag van de birdwatch in Nederland verscheen op de website van Vogelbescherming ieder uur een update van de getelde aantallen en de leukste waarnemingen (zie: <https://www.vogelbescherming.nl/help-mee/kom-zelf-in-actie/tel-mee/euro-birdwatch>).

4. Deelnemende vogelwerkgroepen en telgroepen

Deze editie werden 158 telposten bemand, voor een groot deel vaste telposten van Trektellen.nl., maar ook weer meerdere 'gelegenheidstelposten' die dus speciaal voor de Birdwatch zijn opgericht. Voor een complete lijst van de telposten, zie het Dankwoord op pagina's 19-20, en zie figuur 1 voor de ligging van de deelnemende telposten.

Alpengierzwaluw over telpost Het Hazewater: knaller van de dag (zie ook 6.4)! (foto: Marc Dijksterhuis).

5. Achter de schermen

Net als in 2014-15 werden de telposten dus niet meer gebeld (zoals dat voor die tijd wel gebeurde), maar hadden ze toegang tot www.trektellen.nl zodat de aantallen getelde vogels daar ingevoerd konden worden. Aan de ene kant was het persoonlijke contact met de mensen in het veld, toch altijd een prettige bijkomstigheid van de Euro Birdwatch, hiermee natuurlijk minder. Maar aan de andere kant verloopt het 'binnenhalen' van de cijfers nu sneller en waarschijnlijk ook efficiënter dan eerdere jaargangen. Dus hier blijven we de komende jaren op deze manier mee doorgaan.

Overigens was er ook deze keer weer een zogenaamde 'what's app-groep' waarin vele telposten elkaar (en Vogelbescherming) regelmatig op de hoogte hielden van de ontwikkelingen. Zodoende voelde het toch een beetje alsof we er bij waren. Dit werd in 2012 geïnitieerd door telpost Oelemars (VWG Losser), en dit jaar waren er weer meer telgroepen bij aangesloten.

6. De trek

Bij de Euro Birdwatch gaat het natuurlijk ook om de getelde aantallen vogels en soorten (en die zijn weer een functie van het weer), dus hierbij een samenvatting van de trek die dag, zoals we deze van jullie hebben doorgekregen. Natuurlijk telt niet iedereen op dezelfde manier. Maar door het grote aantal deelnemende telposten is het toch mogelijk een beeld te geven van een gemiddelde vogeltrekdag in het najaar.

6.1 Het weer

De weersomstandigheden waren heel goed. Al de hele week voorafgaand aan de Birdwatch was het zonnig met een oostelijke wind. Dit betekende voor veel vogels ideaal trekweer (want rugwind), maar op 30 september veranderde dit naar een zuidelijke stroming met in de vroege ochtend van de Birdwatch her en der wat buitjes. Hierdoor gingen de vogels laag vliegen (want tegenwind) en konden dus goed worden geteld. Bijna ideale omstandigheden.

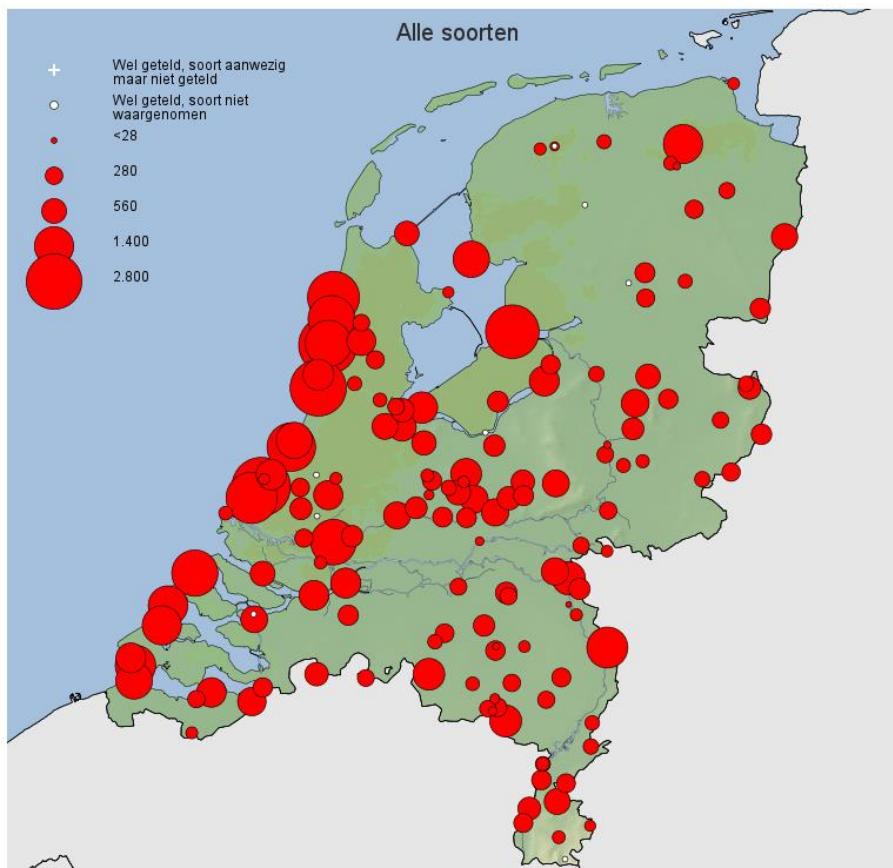

Fig. 1. Ligging van de deelnemende telposten, en gemiddelde aantallen trekvogels per uur/per telpost.

6.2 Samenvatting getelde aantallen

In totaal werden in Nederland 552.455 vogels vastgesteld op 1 oktober 2016 (gecorrigeerd totaal), verspreid over 199 soorten (zie ook Bijlage 1). Qua aantallen vogels was het dus één van de betere Birdwatch-evenementen in de reeks. Dat komt tevens tot uitdrukking in het gemiddeld aantal vogels per telpost in 2016. En al is het totaal in Tabel 1 de som van trekkende en pleisterende vogels, het aantal van 396.993 trekvogels geeft op zich al aan dat het een goede dag was. Voor een vergelijking met de resultaten van eerdere birdwatch-evenementen, zie tabel 1.

	Totaal	Aantal soorten	Aantal telposten	Gem. aantal vogels per telpost
2016	552.455	199	158	3.497
2015	316.383	190	162	1.953
2014	1.425.405	208	165	8.639
2013	378.336	204	169	2.239
2012	373.690	189	157	2.650*
2011	351.094	210	180	1.952
2010	311.731	191	150	2.078
2009	161.535	184	120	1.346
2008	663.550	215	183	3.626
2007	474.581	208	150	3.164
2006	334.505	193	150	2.230
2005	355.836	201	125	2.847
2004	521.072	209	110	4.437
2003	189.955	166	70	2.714
2001	152.592	143	65	2.348
1999	91.249	132	70	1.304
1998	210.000	196	80	2.625
1997	500.000	201	75	6.667
1996	624.723	202	139	4.494
1993	3.661.747	241	458	6.240
1989	504.359	212	183	2.756

Tabel 1. Samenvattende aantallen van de afgelopen Birdwatch-evenementen (voor zover bekend). *)= in 2012 is op 16 telposten niet geteld door het slechte weer; gemiddelde dus van 141 telposten.

De Birdwatch-edities van de laatste jaren (dat wil zeggen vanaf 2004, maar zonder 2009) zijn voor wat de telwijze betreft onderling goed te vergelijken (samen met die van 1996, zie ook Ottens 2005). In al deze jaargangen werden namelijk zowel (maar vooral) trekkende als ook wel pleisterende vogels geteld.

Het 'eeuwige' totaal van het getelde aantal vogels sinds 1989 staat daarmee nu op 13.189.361. Het totale aantal soorten dat door de jaren heen in Nederland is vastgesteld tijdens de EuroBirdwatch is lastiger te bepalen, maar naar schatting gaat het om ca. 295 soorten (incl. exoten en 'escapes').

6.3 De Top Tien van 2016 nader bekeken

Figuur 2 geeft de tien meest getelde soorten in 2016 weer. De samenstelling hiervan is - wat soorten betreft - redelijk vergelijkbaar met voorgaande jaren:

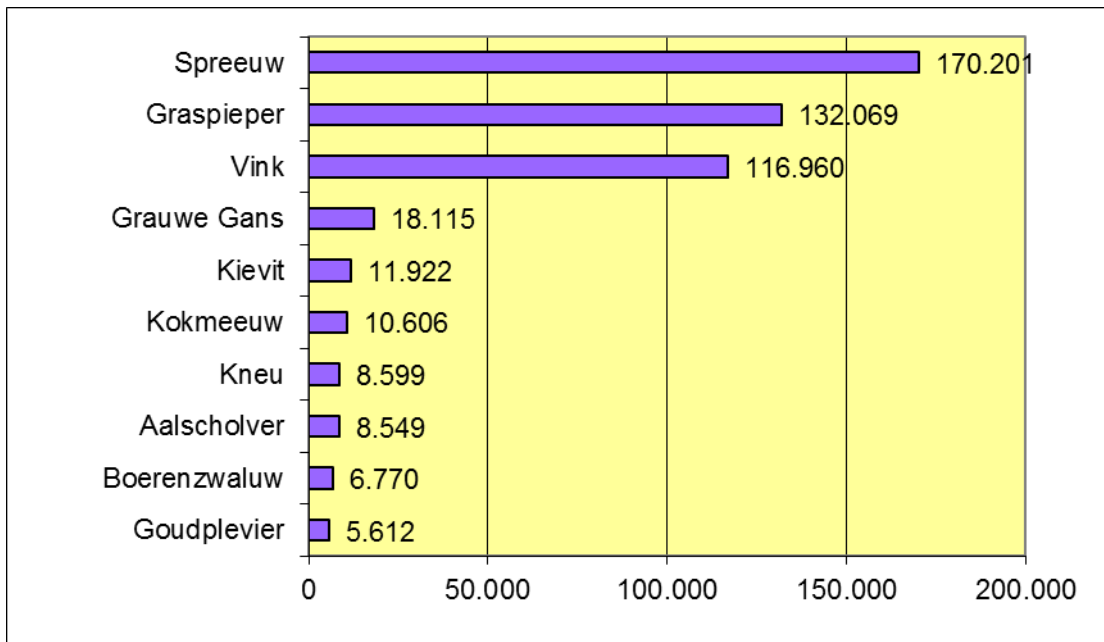

Fig. 2. Top Tien van de meest getelde soorten tijdens de Euro Birdwatch 2016.

Bovenstaande Top Tien is echter gebaseerd op alle doortrekkende vogels én de eveneens getelde pleisterende vogels. Want wanneer we - op basis van de tellingen ingevoerd op trektellen.nl - alleen naar de trekvogels kijken (zie fig. 3) dan blijkt dat het vooral een goede trekdag was voor zangvogels.

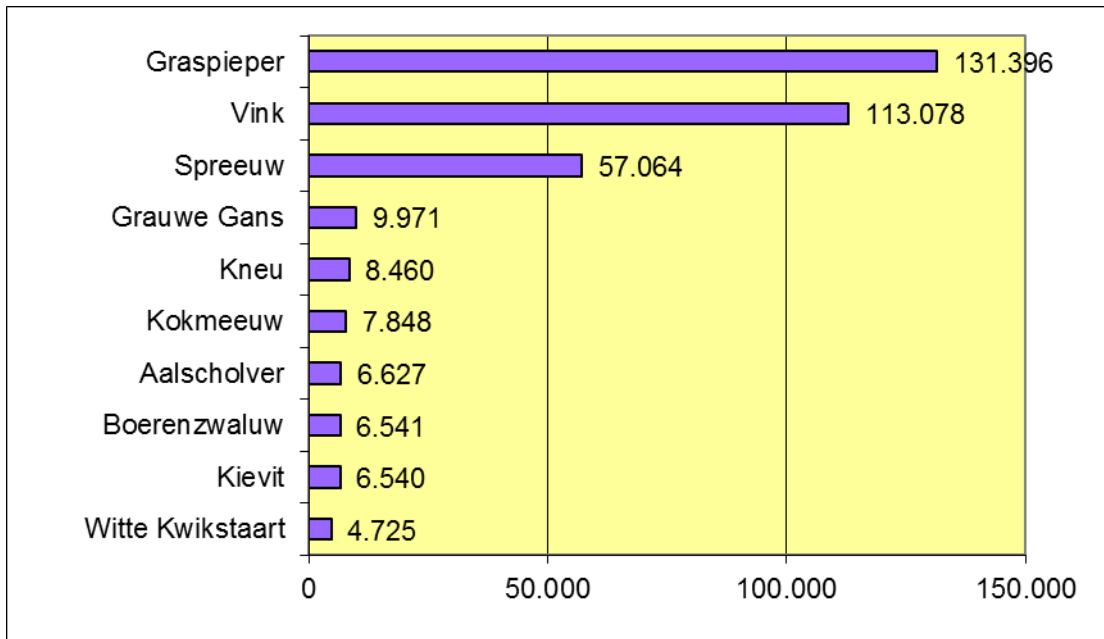

Fig. 3. Top Tien van de meest getelde trekkende soorten tijdens de Euro Birdwatch 2016.

Hieronder volgt (traditiegetrouw) een uitwerking van de Euro Birdwatch-Top Tien per soort, met tussen haakjes de notering tijdens de voorgaande jaargang (en uitgesplitst naar trekkende en pleisterende vogels):

1 Spreeuw (1)

170.201

Trek

Zoals figuur 3 al aangeeft, zou de Spreeuw dit jaar de derde positie bereikt hebben als we alleen de vogels in ogenschouw nemen die als trekkers zijn genoteerd. En de eerlijkheid gebied te zeggen dat dit waarschijnlijk ook geldt voor de meeste voorgaande edities van de Birdwatch. Want wanneer ook leeglopende of binnenkomende slaappleatsen worden meegeteld dan lopen de aantallen Spreeuwen al snel op. Uitzondering hierop is de mega-Birdwatch van 2014: van het totaal toen (491.645) was maar een relatief klein deel t.p., namelijk 66.582 ex.

Dit alles geeft wel aan dat er op 1 oktober 2016 nog niet veel Spreeuwentrek te beleven was. Dat is op zich ook niet ongebruikelijk, want de grootste verplaatsingen worden in het najaar doorgaans pas later in oktober waargenomen. De eerdergenoemde Birdwatch van 2014 was in dat opzicht wel een enorme uitschieter.

Toptelpost in 2016 was Ketelbrug/Kamperhoek waar 6.925 Spreeuwen langs vlogen, gevolgd door De Banjaard (Noord-Beveland) met 2.595 en Laaxum (ZW-Friesland) waar er 2.507 werden geteld. Opvallend is overigens dat de trek niet duidelijk was geconcentreerd langs de Hollandse en Zeeuwse kusten, zoals vaak het geval is. Hier waren de weersomstandigheden waarschijnlijk (deels) ook debet aan.

T.p.

Van het totaal aantal Spreeuwen in figuur 2 zijn 113.137 exemplaren dus als ter plaatse gemeld. Deze keer kwam dat op het conto van een paar telposten: rond telpost Bargerveen waren bijvoorbeeld zo'n 75.000 Spreeuwen (!) aanwezig, terwijl er bij telpost Mantingerveld (ook Drenthe) ongeveer 20.000 rondhingen. Een twintigtal telposten noteerde (beduidend) kleinere aantallen.

2 Graspieper (4)

132.069

Trek

Nog zo'n vaste waarde tijdens de Euro Birdwatch, en vaak ook bovenin de 'ranglijst' te vinden (dit keer dus eigenlijk de echte nr. 1). In het geval van de Graspieper gaat het in het leeuwendeel van de getelde vogels vaak ook daadwerkelijk om trekkers. Dat was in 2016 niet anders (zie ook verderop). Want eind september-begin oktober is doorgaans de piektijd in het najaar voor deze soort. En 1 oktober 2016 was in Birdwatch-geschiedenis meteen een absoluut recordjaar voor Graspiepers. Het vorige record (85.358 in 2014) werd namelijk ruimschoots verbroken. De omstandigheden waren dan ook ideaal voor het tellen van (kleine) zangvogels. Deze Euro Birdwatch was daarnaast verreweg de beste Graspieperdag van het hele najaar van 2016 (www.trektellen.nl).

Eén telpost sprong er deze keer echt uit: het gaat om De Vulkaan (bij Den Haag) met 9.623 Graspiepers (888 per uur/10,5 teluren). Maar ook Parnassia bij Bloemendaal (6.451; 1.843/uur/3,5 teluren) en Kinderdijk (4.665; 1.037/uur/4,5 teluren) deden het goed (vooral qua uurgemiddelden).

T.p.

Zoals gezegd is het aandeel pleisterende Graspiepers te verwaarlozen: 13 telposten telden er in totaal 241.

3 Vink (5)

116.960

Trek

Het was een goede Vinkendag: alleen de jaargangen van (alweer) 2014 (383.301) en 2008 (241.979) waren beter. De najaarstrek van Vinken kent normaliter enkele pieken, en de birdwatch valt vaak in de periode van de eerste piek. Gemiddeld over 1989-2013 werden zo'n 43.184 exemplaren geteld per jaargang, dus dat geeft wel aan dat de Vinken afgelopen jaar toch goed vlogen.

De grootste aantallen werden langs de Hollands-Zeeuwse kust waargenomen, waarbij vooral De Vulkaan goede zaken deed met 16.739 Vinken (gemiddeld 1.545 per uur over 10,5 teluren). Overigens werden ook in het binnenland grote aantallen geteld, zoals bijvoorbeeld 4.409 (735/uur; 6 teluren) over De Hamert (Limburg). Zie ook figuur 4 en figuur 3 in Ottens & Troost (2015).

T.p.

Dit is ook zo'n soort die veel op trek kan worden vastgesteld in het najaar, en de 114 pleisterende Vinken die aan trektellen.nl werden toevertrouwd zijn daar een duidelijke afspiegeling van.

4 Grauwe Gans (6)

18.115

Trek

De Grauwe Gans is een soort die normaliter vooral ter plaatse wordt vastgesteld. Het aantal trekkende vogels ontloopt het aantal pleisterende vogels dan ook maar weinig. Toch zijn op meer dan 80 telposten trekkers genoteerd, dus mogelijk dat er toch wat aankomst was van Grauwe Ganzen uit het noorden (?). Er werden overigens 10.337 doortrekkende vogels aan trektellen.nl toevertrouwd.

Daarbij ging het niet om grote aantallen per telpost, getuige de maximale waarnemingen van o.a. 842 vogels langs Kinderdijk, 620 over Aetsveldsche polder (Nigtevecht) en 605 over telpost Landje van Geijssel (Ouderkerk aan de Amstel).

T.p.

In totaal werden nog 8.221 pleisterende Grauwe Gans gemeld, en telposten in of vlakbij waterrijke (moeras)gebieden scoorden hierbij natuurlijk heel goed. Voorbeelden hiervan zijn 1.401 vogels die de Vogelwacht Trynwalden telde bij de Groote Wielen, 1.310 bij telpost De Biezenburcht in het Harderbroek en 950 bij Nieuw Wulven (Houten).

5 Kievit (5)

11.922

Trek

Nog zo'n soort waarvan begin oktober vaak nog geen grote trekbewegingen te verwachten zijn. En ook bij de Kievit liggen de aantallen trekkers en t.p.-ers dus dicht bij elkaar. Aan trekvogels werden er 6.746 vastgesteld, waarvan één derde op twee telposten (Ketelbrug/Kamperhoek 1.442 en Driehuizen 1.157).

T.p.

Bij de pleisterende Kieviten is één telpost zelfs verantwoordelijk voor de helft van alle gemelde vogels: bij telpost Groote Wielen (Vogelwacht Trynwalden) hingen er namelijk 2.949 rond. Bij de overige telposten ging het om maximaal 500-726 vogels, maar meestal om veel kleinere aantallen.

6 Kokmeeuw (7)

10.606

Trek

Traditiegetrouw werden de meeste trekkende Kokmeeuwen weer geteld langs de Maas, vooral in Zuid-Limburg. Van de in totaal 7.848 getelde trekkers waren er bijvoorbeeld 3.469 afkomstig van vijf gelegenheidstelposten aldaar: Meers 977, Dilkensweerd 728, Dilkensplas 728, Illikhoven 631 en Itteren 405. Deze telposten zullen deels 'elkaars' Kokmeeuwen hebben opgeschreven, want let op de gelijkende totalen van twee van deze telposten. Overigens werden langs de Noordzeekust en elders in het rivierengebied nog wel langstreckende vogels opgemerkt.

T.p.

In totaal werden 2.276 Kokmeeuwen als ter plaatse aangemerkt, verspreid over het land. Hierbij werden maxima vastgesteld van 850 bij telpost De Horde (Lopik), 275 (Grotelse Heide; Bakel) en 274 bij Maasoever Groeningen-Oeffelt (LI).

7 Kneu (8)

8.599

Trek

Er werden weer relatief veel Kneuen geteld tijdens de Birdwatch. Het gaat dan ook om de op twee na beste prestatie ooit. En net als de voorgaande twee jaren viel de Euro Birdwatch (toevallig?) ook precies op de Kneudag van najaar 2016. We hebben dit jaar dus alweer precies de juiste dag weten te kiezen, met daarbij (of beter; met dank aan) de juiste weersomstandigheden.

Het voorkomen was sterk geconcentreerd langs de Noord-Hollandse kust, een heel ander beeld dan bij 'neef Vink' (zie fig. 4), waarbij een aantal telposten mogelijk (deels) dezelfde groepen Kneutjes telden. Telposten Bergen aan Zee (1.115 Kneuen), Grote Veldweg (duinen bij Bakkum, NH; 965), Parnassia (804) en Camperduin (738) waren hier dan ook de toppers. In totaal werden deze vinkachtigen op 120 telposten genoteerd.

T.p.

Op trektellen.nl zijn 106 Kneuen als pleisterend ingevoerd, met als maximum 50 bij telpost Meers (Limburg).

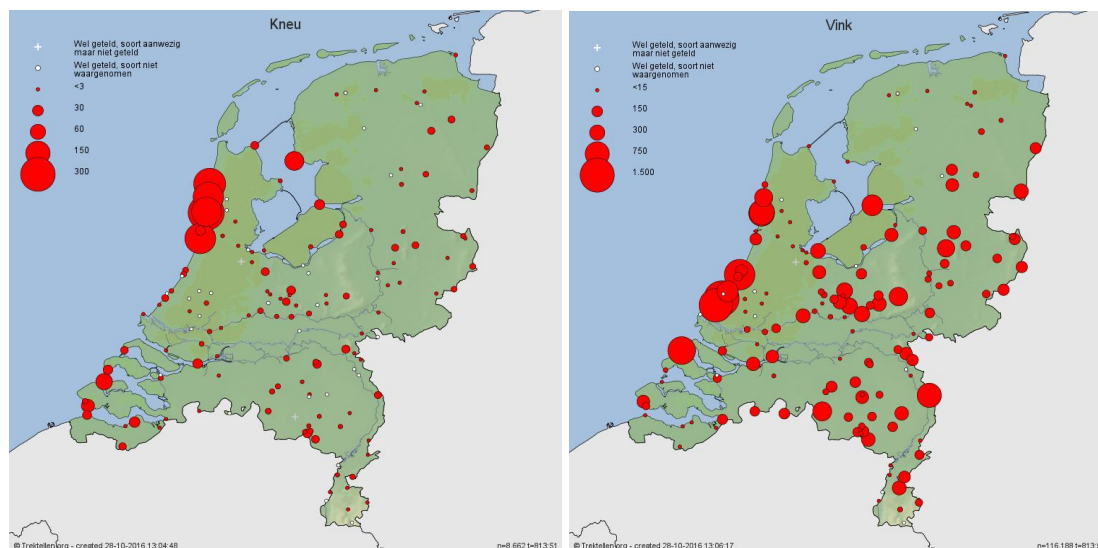

Fig. 4. Vergelijking van het trekverloop van Kneu (links) en Vink (uurgemiddelden per telpost).

8 Aalscholver (10)

8.549

Trek

Van het totaal werden 6.838 als trekkers opgeschreven. Hierbij valt op dat met name rond Rotterdam en Amsterdam en langs de Zeeuws-Hollandse kust Aalscholwers vlogen. Wellicht was er hierbij ook sprake van lokale/regionale verplaatsingen van 'onze eigen' Aalscholwers?

Hoe dan ook, de volgende vijf telposten noteerden de hoogste aantallen: De Vulkaan (554), Schravenwildertpad, Waddinxveen (431), Camperduin (366), Illikhoven (361) en IJmeerdijk, Almere (302).

T.p.

Zo'n 1.287 Aalscholwers zijn doorgegeven als rondhangend bij de telpost, waaronder 1.140 vogels die aanwezig waren bij de telpost langs de Afsluitdijk bij Den Oever.

9 Boerenzwaluw (28)

6.770

Trek

Editie 2016 was het 3^e beste jaar voor deze soort in Birdwatch-geschiedenis (na 9.577 in 2012 en 9.337 in 2010). Want zoals we al eerder hadden vastgesteld, vliegen Boerenzwaluwen goed als ook Graspiepers en/of Vinken goed vliegen. Tijdens deze Birdwatch werden 6.697 van deze vogeltjes aan het papier toevertrouwd als zijnde doortrekkers. En dat terwijl de eigenlijke najaarstrek van Boerenzwaluw (zoals gebruikelijk) al voorbij was op 1 oktober. Doorgaans ligt de piek namelijk zo rond half september, dus tijdens de Euro Birdwatch hebben we meestal te maken met het staartje van de najaarstrek van deze soort.

De meeste telposten hebben hier wel iets van meegekregen, want de trek vond plaats over een breed front, vooral in het zuidoostelijke kwadrant van het land. De meeste van de grootste aantallen werden daar dan ook geteld, zoals bijvoorbeeld op de telposten Flaestoren (Lage Mierde, NB) met 521, Brobbelbies-Noord (NB) met 271 en Mariapeel (252), Uitzondering daarop zijn o.a. telpost Pijnacker-Zuid met 302 en Leersumse Veld (UT) met 225 Boerenzwaluwen.

T.p.

Zes telposten kregen bezoek van Boerenzwaluwen die wat rond bleven hangen. In totaal waren dat er 160. Het leeuwendeel hiervan kwam op rekening van telpost Onlanden Eelderdiep (DR), waar 106 rondvlogen.

10 Goudplevier (16)

5.612

Trek

Goudplevieren staan niet vaak tussen de meest getelde soorten van een Birdwatch. Maar toevallig was 1 oktober 2016 één van de betere trekdagen van dat najaar (t/m oktober dan). Er werden er 4.168 genoteerd die op doortrek waren, verspreid over 31 telposten. Op de meeste van deze telposten vlogen er maar (zeer) weinig, tot meerdere tientallen, maar vier telposten waren verantwoordelijk voor het merendeel van de ingevoerde trekkers. Dat zijn: Driehuizen (1.215), De Wilck (872), Biezenburcht, Harderbroek (687) en Wormer- en Jisperveld-Noord, Jisp (502).

T.p.

De overige (1.446) pleisterende 'Gopls' waren aanwezig bij de Groote Wielen (1.351) en Klein Valkenisse, Dishoek (ZL; 85).

6.4 Opvallende waarnemingen

Het was een redelijke **roofvogeldag**. De getelde 24 Blauwe Kiekendieven zijn bijvoorbeeld een goed aantal, en dat geldt ook voor de 89 Bruine Kiekendieven. Negen Visarenden en drie Zeearenden zijn redelijk, maar één Rode Wouw valt dan weer wat tegen (zeker in vergelijking met het recordjaar - 2014 - toen er 32 werden geteld). Gemiddelde aantallen werden genoteerd voor Sperwer (352), Havik (43), Wespandief (4), Buizerd (666), Slechtvalk (55), Boomvalk (15), Torenvalk (206) en Smelleken (21).

Ondanks de zuidelijke (aan de kust meer zuidwestelijke) wind vlogen er toch nog wel wat **zeevogels**. Aardig om te vermelden zijn o.a. 332 Zwarte Zee-eenden, 13 Middelste Zaagbekken, 27 Roodkeelduikers, twee IJsduikers (een record en een zeldzame verschijning, want eerder één in zowel 1996 als 2006), een Parelduiker, een Noordse Pijlstormvogel, 417 Jan van Genten, 1.016 Grote Sterns (nieuw Birdwatch-record; was 696 in 2011) en twee Grote- en Kleine Jagers. Dwergsterns worden maar zelden waargenomen tijdens de Birdwatch, dus 13 langs de Oesterdam is dan ook bijzonder te noemen (en meteen de 2^e beste telling, record was 45 in 2008).

Ook deze Euro Birdwatch leverde natuurlijk weer een aantal spreekwoordelijke **'krenten'** op (naast eerdergenoemde schaarse soorten). Om te beginnen waren Kuifaalscholver, (twee) Reuzensterns en Grote Alexanderparkiet 'nieuw' voor het evenement. Dat geldt natuurlijk ook voor de Alpengierzwaluw van Het Hazewater, (zie foto op pag. 7, die (indien aanvaard door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna, en waarom niet?) tevens de 64^e waarneming van deze soort in Nederland betekent (sinds de eerste in 1952).

Daarnaast werden o.a. 343 Grote Zilverreigers, een Steppekiekendief, 11 Kraanvogels, een Morinelplevier (2^e 'ooit'), twee Klapeksters, een Europese Kanarie, een Siberische Boompieper, tien Buidelmezen, 11 Roodkeelpiepers (2^e beste telling; 13 in 2014), vijf Grote Piepers, een Zomertortel en het recordaantal van 10 Bladkoningen genoteerd. Ook een Velduil, drie Purperreigers, drie Geelpootmeeuwen, twee Duinpiepers en een Ortolaan zijn meer dan vermeldenswaardig.

Zoals altijd waren ook **exoten** weer goed vertegenwoordigd, en dan met name waterwild. De Nijlgans was dit keer de meeste getelde exoot met 1.738 exemplaren, gevolgd door de (Grote) Canadese Gans (1.543; 2^e beste telling, 1.550 in 2008). Ook de 27 Casarca's (3^e beste telling, record is 92 in 2005) en twee Sneeuwganzen horen waarschijnlijk in deze categorie ingedeeld te worden. Voor de 15 Indische Ganzen, 197 Halsbandparkieten (nieuw Birdwatch-record, was 152 in 2005), de (drie) eerdergenoemde Grote Alexanderparkieten en drie Zwarte Zwanen die aan het 'papier' werden toevertrouwd geldt dat zeker. Zie Bijlage 1 voor een overzicht van de aantallen getelde vogels per soort.

6.5 Europese resultaten

Net als vorig jaar deden weer 41 BirdLife-partnerorganisaties mee aan de Euro Birdwatch. Het gaat om de volgende landen:

Albanië, Armenië, Azerbeidzjan, België, Bosnië-Herzegovina, Bulgarije, Cyprus, Estland, Finland, Frankrijk, Georgië, Duitsland, Gibraltar, Griekenland, Hongarije, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Macedonië, Malta, Moldavië, Montenegro, Nederland, Noorwegen, Oekraïne, Oezbekistan Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Servië, Slowakije, Slovenië, Spanje, Tsjechië, Wit-Rusland, Zweden en Zwitserland.

Het totaal aantal deelnemers dat meedeed aan het evenement in Europa - en dus ook daarbuiten - staat ongeveer op 30.244. De meesten daarvan waren in Griekenland actief (4.500 deelnemers), met verder o.a. nog 3.973 deelnemers in Hongarije en 2.966 in Zweden.

Helaas weten we niet zo goed hoeveel mensen er in Nederland precies meededen, we schatten het op zo'n 2.500, dus volgende jaren zullen we daar naar moeten vragen.

Al deze mensen waren betrokken bij ruim 1.300 activiteiten/tellingen, waarbij vooral Nederland (158 activiteiten) en Spanje (150) eruit springen. In Polen deden bovendien veel kinderen mee, en in Montenegro was er een activiteit voor scholieren die nestkasten voor Slechtvalken hebben getimmerd, en beschilderd, en die in het hele land zullen worden geplaatst.

Aantallen vogels

In totaal werden deze editie zo'n 6.631.430 vogels geteld in Europa, waarmee de Euro Birdwatch van 2016 de 2e beste ooit was; op die van 2014 (7.488.403) na.

De Top 5 van landen en zusterorganisaties met de meeste vogels zijn:

1. Zweden	Sveriges Ornitologiska Forening	2.263.000
2. Finland	BirdLife Finland	ca. 1.500.000
3. Litouwen	Lithuanian Ornithological Society	1.033.801
4. Nederland	Vogelbescherming Nederland	552.455
5. Hongarije	MME/BirdLife Hungary	415.960

Dat zijn natuurlijk enorme aantallen, en vooral de Scandinavische en Baltische landen doen het vaak erg goed tijdens de Euro Birdwatch. Het geeft daarnaast ook aan hoeveel (trek)vogels begin oktober in Europa aanwezig zijn, en dan is dit nog maar het topje van de ornithologische ijsberg!

Bijzonderheden

O.a. drie Keizerarenden, één Roodkeelpieper en een Arendbuizerd (Oostenrijk), recordaantallen Bladkoningen in Estland (minimaal 22), Izabeltapuit, twee Bastaardarenden, vier Pallas' Boszangers, ca. 45 Bladkoningen, twee Blauwstaarten en drie Glanskoppen (Finland), Kleine Sprinkhaanzanger, Pallas' Boszanger, Veldrietzanger, Izabeltapuit, Krooneend, Ringsnaveleend en Pontische Meeuw (Noorwegen), twee Zilverplevieren en het eerste geval van Radde's Boszanger voor Slowakije), een Wenkbrauwwalbatros (!), meer dan 50 Bladkoningen, Blonde Ruiter, Schreeuwarend, Dwerggors en in totaal 296 soorten vastgesteld! (Zweden).

7. Persaandacht

De birdwatch doet het eigenlijk altijd wel goed bij de pers. Deze jaargang was daarop geen uitzondering. Onze persvoorlichtster werden dus regelmatig gebeld door regionale kranten en radio- en televisieomroepen die vroegen om lokale contactpersonen. Zoals altijd hebben de deelnemende vogelwerkgroepen een conceptpersbericht gekregen dat ze naar eigen bevinden konden aanpassen en rondsturen.

Het evenement is dan ook een uitstekende manier om aandacht te vragen voor vogelbescherming (met een kleine 'v') in het algemeen en vogeltrek in het bijzonder. Ook blijkt het steeds weer een goede gelegenheid te zijn voor de deelnemende vogelwerkgroepen om zich (weer) eens op de kaart te zetten en publiciteit te genereren voor de eigen activiteiten.

Aandacht voor de Euro Birdwatch in het AD

Zoals altijd waren het vooral de regionale en lokale kranten die aandacht schonken aan het evenement, waaronder het Eindhovens Dagblad, De Stentor, Dagblad Tubantia en het Friesch Dagblad.

Maar ook regionale radio en TV rapporteerden over de birdwatch, zo was het gebeuren in de uitzending bij o.a. Omroep Gelderland, RTV Utrecht, Radio M Utrecht en RTV Noord. Die laatste met een interview op een telpost.

Landelijke persaandacht was er o.a. van NOS Teletekst, NOS Radio 1 Journaal (met interview op telpost), Radio 3FM, NOS Radio 1 Journaal, Radio 1 WNL, NOS.nl, Trouw, AD, Nu.nl en VARA's Vroege Vogels (radio; interview op telpost).

8. Bronnen

Bijlsma, R.G., Hustings, F. & Camphuysen, C.J. 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland. Avifauna van Nederland 2. Haarlem/Utrecht.

Buurma, L. S. & Kluiters, J. 1991. 183 x 12 uur Vogeltrek in Nederland: een verslag en een poging tot evaluatie van de Nationale Vogeltrekdag op zondag 8 oktober 1989. Rapport, Vogelbescherming Nederland, Zeist.

Huigen, P. & Lensink, R. 2000. Vogeltrek in Weer en wind: World Birdwatch 1999. Vogelbescherming Nederland, Zeist.

LWVT & SOVON. 2002. Vogeltrek over Nederland. Haarlem.

Ottens, G. 2004. Tellen van Schier tot Cadzand. Verslag van de World Birdwatch in Nederland op 2 oktober 2004.

Ottens, G. 2006. Alle vogels verzamelen! Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 1 oktober 2005. Zeist.

Ottens, G. 2007. Vogelaars kijken met de wereld mee. Verslag van de World Birdwatch in Nederland op 7 oktober 2006. Zeist.

Ottens, G. 2008. Mistige morgen, schone dag. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 6 oktober 2007. Zeist.

Ottens, G. 2009. Vinken door het dak! Verslag van de World Birdwatch in Nederland op 4 oktober 2008. Zeist.

Ottens, G. 2010a. Trekvogels door het lint. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 3 oktober 2009. Zeist.

Ottens, G. 2010b. Na regen komt zonneschijn. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 2 oktober 2010. Zeist.

Ottens, G. & Troost, G. 2012. Zomer in oktober? Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 2 oktober 2011. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2013. Een typische herfst dag... Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 6 oktober 2012. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2014a. Ganzenspektakel. Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 5 oktober 2013. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2014b. Het dak gaat eraf! Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 5 oktober 2014. Zeist/Nijmegen.

Ottens, G. & Troost, G. 2015. The year after... Verslag van de Euro Birdwatch in Nederland op 3 oktober 2015. Zeist/Nijmegen.

Dankwoord

Allereerst willen we hierbij natuurlijk de vele honderden enthousiaste tellers (verenigd in onderstaande **telposten**) bedanken die op zaterdag 1 oktober 2016 mee hebben geholpen om van deze Euro BirdWatch (weer) een succesvolle editie te maken!

Telpost Aamsveen, Aetsveldsche polder, Afsluitdijk Den Oever, Amsterdam binnenstad, Appelzak, Bath (Z-Beveland), AVL-terrein Eygelshoven, Ballooerveld (Drenthe), Beemsterweg (bij Doesburg), Bergen aan Zee, Biezenburcht Harderbroek, Boetelerveld Raalte, Brandven Kampina, Breskens, Breugelse Beemden Nuenen, Brobbelbies-Noord, Brobbelbies-Zuid, Buitenpost, Buytenpark (Zoetermeer), Camperduin, Canisvliet binnenpolder (Sas van Gent), Castelreesche Heide, Castricum aan Zee, Corversbos Hilversum, Dal van Deelen Hoenderloo, Dalmeden Hengelo, De Banjaard (Noord-Beveland), De Bloedberg Monster, De Bruuk, De Drieberg Ede, De Groote Peel, De Hamert, De Hoekse Sluis (Bergambacht), De Horde (Lopik), De Kollenberg (Sittard), De Mosbulten, De Nek, De Nolle (Vlissingen), De Puinhoop (Katwijk), De Vulkaan (Den Haag), Diemerpark, Dordtse Biesbosch, Dwingelderveld, Echtenerzand (Drenthe), Eemshaven, Eltenberg, Eurobirdwatch - Aanzet Brouwersdam Ouddorp, Eurobirdwatch - Bolwerksweiden/Yperenplas, Eurobirdwatch Koekoeklaan, Eurobirdwatch - De Langakkers, Eurobirdwatch - Maasband, Eurobirdwatch - De Matjens, Eurobirdwatch - De Putberg, Eurobirdwatch - De Wilck, Eurobirdwatch - Delta Schuitensbeek,, Eurobirdwatch - Dilkensplas, Eurobirdwatch – Dilkensweerd, Eurobirdwatch – Dommelbeemden, Eurobirdwatch – Driehuizen, Eurobirdwatch - Grote Veldweg, Eurobirdwatch - Hildsven, Eurobirdwatch - Hoge Nesselolder, Eurobirdwatch - Huijgendijk, Eurobirdwatch - IJssel-uiteerwaarden Nijenbeek, Eurobirdwatch - Ilikhoven, Eurobirdwatch - Itteren, Eurobirdwatch - Landje van Geijssel, Eurobirdwatch - Maasoever Groeningen-Oeffelt, Eurobirdwatch - Meerlebroek, Eurobirdwatch - Meers, Eurobirdwatch - Onlanden Eelderdiep, Eurobirdwatch - Oude Vaart-Uffeltermade, Eurobirdwatch - Ransdalerveld, Eurobirdwatch - Sluizencomplex, Sambeek, Eurobirdwatch - Soerendonks Goor, Eurobirdwatch - Sterrenwacht Lattrop, Eurobirdwatch - Venebuurt, Eurobirdwatch - Verkeerstoren RWS, Echteldsedijk Tiel, Eurobirdwatch - Vijlenerbos, Eurobirdwatch - Vogelwacht Trynwälden, Harculo, Havelandsweg (Eibergen), Hazewater (Amersfoort), Heidestein (bij Zeist), Het Oostermaet (bij Bathmen), Hooge Weide Lochem, Hoogekampse Plas De Bilt, Hooijdonk (Breda), IJmeerdijk Almere, IJmuiden aan Zee, Jacobssteeg De Bilt, Kardingebult Groningen, Ketelbrug/Kamperhoek, Kinderdijk, Klein Valkenisse Dishoek, Kop van Katendrecht Rotterdam, Korendijkse Slikken, Korte Waarden (Elburg), Kruishaarsche Heide, Kwintelooijen (bij Veenendaal), Laaxum (ZW-Friesland), Landschotse Heide (Middelbeers), Langebosch Wildervank, Langekampweg Ede, Leemput Milsbeek, Leersumse Veld, Leeuwarderbos, Loozerheide (bij Weert), Maarnsche Berg, Maasmond (Maasvlakte), Mantingerveld, Margarethapolder (Terneuzen), Mariapeel, Meinweg Venhof-Melicker, Millingerwaard, Nieuw Wulven Houten, Noordwijk, Oelemars (Losser), Oesterdam, Ottershagen Lattrop, Parnassia Kennemerduinen, Patersgronden/Groote heide, Paterswoldse Meer, Pijnacker-Zuid, Redichemse waard (Culemborg), Lauwersoog-Rottumeroog, Scheveningen, Schravenwildertpad Waddinxveen, Slikken van de Heen, Strabrechtse Heide, 't Hellegat, Treekerpunt (Utrecht), Uitkijkheuvel Bargerveen, Vijfhoek Diemen, Vlagheide Schijndel, Vogelhut Saeftinghe, Vreeswijk Nieuwegein, Warnsveld, Wekerom vuilnisbelt,

Westenschouwen, Westzanerpolder (Noordzeekanaal), Wierdense Veld, Wijk bij Duurstede - Waarden van Gravenbol, Wormer en Jisperveld Noord (Jisp), Zaans Rietveld (Alphen aan den Rijn), Zomerdijk Drontermeer, Zuidpunt Hoekse Waard, Zuidveld Sellingen (GR), Zwarte Pad (Scheveningen) en Zweefvliegveld Maldens Vlak (voorheen Mulderskop).

Daarnaast was de bereidwilligheid van de verschillende fotografen - waarvan het werk is gebruikt - onmisbaar bij het opleuken van dit verslag, waarvoor dank!

Bij Vogelbescherming Nederland waren vooral Marieke Dijksman, José van Doorn en Pien Eekhout weer erg behulpzaam om de organisatie vlekkeloos te laten verlopen.

Aat Schaftenaar, tenslotte, kwam ons te hulp door Vroege Vogels op de radio te woord te staan vanaf 'zijn' telpost, live in de uitzending.

Bedankt allemaal en graag tot volgend jaar!

Gert Ottens & Gerard Troost

Bijlage 1:
Totalen per soort Euro BirdWatch in Nederland, 1 oktober 2016

Aalscholver	8.549	Graspieper	132.069
Alk	1	Grauwe Gans	18.115
Alpengierzwaluw	1	Groene Specht	49
Appelvink	110	Groenling	1.052
		Groenpootruiter	56
Baardmannetje	62	Grote Alexanderparkiet	3
Barmsijs	29	Grote Bonte specht	132
Beflijster	4	Grote Canadese Gans	1.543
Bergeend	879	Grote Gele Kwikstaart	1.055
Bladkoning	10	Grote Jager	2
Blauwe Kiekendief	24	Grote Lijster	466
Blauwe Reiger	347	Grote Mantelmeeuw	195
Boerenzwaluw	6.770	Grote Pieper	5
Bontbekplevier	99	Grote Stern	1.016
Bonte Strandloper	112	Grote Zaagbek	1
Boomklever	24	Grote Zilverreiger	343
Boomkruiper	17		
Boomleeuwerik	484	Halsbandparkiet	197
Boompieper	280	Havik	43
Boomvalk	15	Heggenus	875
Bosuil	3	Holenduif	1.164
Braamsluiper	2	Houtduif	3.034
Brandgans	3.367	Huismus	352
Brilduiker	29	Huiszwaluw	230
Bruine Kiekendief	89		
Buidelmees	10	IJsduiker	2
Buizerd	666	IJsgors	31
		IJsvogel	52
Casarca	27	Indische Gans	15
Cetti's Zanger	3		
		Jan van Gent	417
Dodaars	48		
Drieteenstrandloper	102	Kanoetstrandloper	2
Duinpieper	2	Kauw	2.547
Dwergmeeuw	3	Keep	359
Dwergstern	13	Kemphaan	14
		Kerkuil	1
Eider	17	Kievit	11.922
Ekster	180	Klapekster	2
Europese Kanarie	1	Kleine Bonte Specht	5
		Kleine Jager	2
Fazant	33	Kleine Karekiet	3
Fitis	6	Kleine Mantelmeeuw	2.099
Fuut	85	Kleine Zilverreiger	50
		Kneu	8.599
Gaai	276	Knobbelzwaan	255
ganzen (ongedet.)	196	Kokmeeuw	10.606
Geelgors	145	Kolgans	667
Geelpootmeeuw	3	Koolmees	483
Gele Kwikstaart	95	Koperwiek	54
Gierzwaluw	1	Kraanvogel	11
Glanskop	5	Krakeend	489
Goudhaantje	17	Kramsvogel	54
Goudplevier	5.612	Krombekstrandloper	1
Goudvink	27	Kruisbek	605

Kuifaalscholver	1	Spreeuw	170.201
Kuifeend	559	Staartmees	225
Kuifmees	3	Steenloper	30
		Steenuil	3
Lepelaar	1.849	Steppekiekendief	1
		Stormmeeuw	1.273
Matkop	5		
Meerkoet	723	Tafeleend	176
Merel	328	Tapuit	69
Middelste Zaagbek	13	Tjiftjaf	400
Morinelplevier	1	Toendrarietgans	303
		Toppereend	1
Nijlgans	1.738	Torenavalk	206
Noordse Pijlstormvogel	1	Tortelduif	1
		Tuinfluit	1
Oeverloper	6	Tureluur	151
Oeverpieper	35	Turkse Tortel	80
Oeverzwaluw	27		
Ooievaar	34	Veldleeuwerik	548
Ortolaan	1	Velduil	1
		Vink	116.960
Paapje	4	Visarend	9
Parelduiker	1	Visdief	12
Patrijs	1	Vuurgoudhaantje	3
Pijlstaart	2		
Pimpelmees	382	Waterhoen	26
Pontische Meeuw	1	Waterpieper	9
Purperreiger	3	Waterral	35
Putter	946	Watersnip	689
		Wespendief	4
Raaf	40	Wilde Eend	2.181
Ransuil	4	Wintertaling	360
Regenwulp	1	Witgatje	34
Reuzenstern	2	Witte Kwikstaart	5.032
Rietgors	2.355	Wulp	784
Ringmus	760		
Rode Wouw	1	Zanglijster	1.450
Roek	789	Zeearend	3
Roerdomp	1	Zeekoet	1
Roodborst	208	Zilvermeeuw	1.639
Roodborsttapuit	117	Zilverplevier	24
Roodhalsfuut	1	Zwarte Kraai	1.197
Roodkeelduiker	27	Zwarte Mees	5
Roodkeelpieper	11	Zwarte Ooievaar	6
Rosse Grutto	8	Zwarte Roodstaart	20
Rotgans	100	Zwarte Ruiter	14
Rouwkwikstaart	1	Zwarte Specht	11
Ruigpootbuizerd	1	Zwarte Zee-eend	332
		Zwarte Zwaan	3
Scholekster	895	Zwartkop	37
Sijs	1.450	Zwartkopmeeuw	1
Slechtvalk	55		
Slobeend	105		
Smelleken	21		
Smient	3.352		
Sneeuwgans	2		
Sneeuwgors	1		
Sperwer	352		